

A Field in England

Autor: Adam Scovell

Filmy mívají spousty nadšených fanoušků, i v nich však může celý, do minulosti sahající „katalog“ daného žánru budit respekt. Každým konkrétním hercem, režisérem nebo subžánrem posedlý fanda se nevyhnutelně ptá, kde vlastně začít. Někdy stačí k prvnímu kroku od nováčka k expertovi „pouhé“ správné doporučení...

Vaše příští obsese: strašidelná krajina „folk hororu.“

Proč se to nemusí zdát tak snadné

Na rozdíl od jiných subžánrů je v tomto případě poměrně obtížné vymezit byť jen samotnou podstatu folk hororu. Navzdory tomu, co by naznačovala zjednodušující interpretace jeho názvu - od zdůraznění děsivé (hororové) tváře folkloru po naprosto doslovný lidový horor - se termín mimo hrstky oblíbených příkladů vzpírá snadné klasifikaci.

Populárním se pojem stal v roce 2010, kdy ho Marc Gatiss použil jako zastřešující označení většího množství filmů ve svém dokumentu pro BBC4 *Historie hororu*. Bylo to však v rámci odkazu na rozhovor s režisérem Piersem Haggardem pro časopis *Fangoria* z roku 2004, kde Haagard mluví o tom, že při natáčení svého filmu *The Blood on Satan's Claw* (1971) se „snažil vytvořit folk horror.“

Od té doby však výraz nabyl nesmírné popularity, především díky sociálním médiím a digitálním platformám a označuje se jím nesmírně široký záběr umělecké tvorby od skandinávského němého filmu před osvětové státní filmy a hudbu z *Ghost Box Records* až po knížky M. R. Jamese, Susan Cooperové a Arthura Machena. Je to zlo skryté na půdě, děs

v zapomenutých uličkách zapadákova a duchové obcházející skály a vody odlehlých temných jezer. Řady subžánru skoro každoročně rozšiřují nové přírůstky – např. *Kill List* (2011) a *A Field in England* (2013) Bena Wheatleyho, *For Those in Peril* (*Za ty v nebezpečí*, 2013) od Paula Wrighta či *The Witch* (2015) Roberta Eggerse – a k tomu ty starší povstávají z polí v příslovečném návratu potlačeného.

Kde je nejlépe začít? U „Nesvaté Trojice“

U žánru natolik silně spjatého s folklórem se zdá nanejvýš příznačné, že si vytvořil vlastní soubor folklorních ideologií. Nejzajímavější na něm je zřejmě oddanost trilogii britských filmů vzešlých z různých etap kontrakturní éry; od opojných dní sklonu „šedesátek“ až po poslední uhasínající uhlíky optimismu zkraje let sedmdesátých. Tyto filmy však ironií osudu zažité schéma obrací na hlavu, když ten nejvíce obtížený nihilismem vznikl v roce 1968, zatímco neoptimističtější (jakkoliv ne přímočaře) završení tria bylo natočeno roku 1973.

Trilogie, dnes často nazývaná „Nesvatá Trojice,“ se skládá z *Witchfinder General* (1968) Michaela Reevea, *The Blood on Satan's Claw* režiséra Pierse Haggarda a klasického počínu Robina Hardyho *The Wicker Man* (1973). Jejich styl sice už dávno slouží jako měřítko pro všechny „olde“ a „wyrd“ věci v Británii (viz obálka časopisu *Sight & Sound* ze srpna 2010), přesto však jejich vyprávění poprvé definovala folk horror. Všechny tři snímky pracují se silným důrazem na krajinu, která následně izoluje společenství i jednotlivce a přispívá k takové míře překroucení vládnoucích morálních a teologických soustav, že postupně dojde až na násilí, lidské oběti, mučení a dokonce i na vyvolávání démonických a nelidských sil. Trilogie sleduje alternativní vizi Albionu a odkrývá jeho temnější minulost, často skrytou na konci zarostlých stezek.

Kam dál?

I když žánr etabloval jeho filmový kánon, nejryzejší příklady folk horroru pravděpodobně najdeme v britské televizní tvorbě 60. a 70. let. Dodnes znepokojivé *Ghost Stories for Christmas* z dílny BBC – z větší části, ale nikoliv výlučně adaptace spisů M. R. Jamese – jsou vynikajícím východiskem pro určení hranice, kde se folk horror odděluje od gotiky; od nekonečných východoanglických nočních můr *Whistle and I'll Come to You* (1968) Jonathana Millera nebo *A Warning to the Curious* (1972) Lawrence Gordona Clarka po jeho pozdější, více o lidské aktéry se opírající hrůznosti *Lost Hearts* (1973) a *The Ash Tree* (1975).

Lost Hearts (1973)

O nic méně strašidelných není ani mnoho epizod dramatické série BBC *Play for Today*: kusy jako *Robin Redbreast* (1970) a *A Photograph* (1977) Johna Bowena, díla Davida Rudkina *Penda's Fen* (1974) či *Red Shift* (1978) Alana Garnera neomylně vyzařují celkovou hrůzostrašnou atmosféru folk horroru. Místopis krajiny se v nich stává nejasným časově i geograficky, na anglické půdě se dosud daří staršímu způsobu života pospolitosti a nadpřirozený terén krajiny se násilně přizpůsobuje ballardovskému rozvoji experimentálního urbanismu a dálnic.

Všechna výše uvedená díla vyšla z dílny BBC, ale i četné, BBC inspirované, filmy z produkce ITV tvoří neméně znepokojivé příspěvky k folk horroru. Některé z nich se divákům vryly do paměti velmi hluboko, jelikož byly určené především mladšímu publiku. Pořady jako adaptace Alana Garnera *The Owl Service* (1969), děsivý sedmidílný seriál *Children of the Stones* (1977) či televizní zpracování knihy Susan Hillové *The Woman in Black* (1989) Herbertem Wisem jsou jen hrstkou z mnoha skvělých folkhororových run vržených ITV.

Autorem scénáře k *Woman in Black* byl Nigel Kneale, který má nehynoucí zásluhy i na mnoha dalších zásadních počinech žánru: ať už mluvíme o filmovém zpracování *Hammer Film Studios* (1967), nebo původním seriálu BBC *Quatermass and the Pit* (1958), jednorázové

hauntologické záležitosti pro BBC *The Stone Tape* (1972) či jeho epizodě o staré čarodějnici z *Against the Crowd*, Murrain (1975), dosáhl Kneale vyvoláváním (*channeling*) minulosti do paranoie současnosti skutečně působivých výsledků na poli folk hororu.

A kde naopak nezačínat

Některé s folk hororem poněkud volněji spjaté plody popkultury 70. let si místo v rámci subžánru hledají o něco obtížněji – zejména ve své době v Británii veřejné osvětové filmy (*Public information film*, PIF), varujících před nejrůznějšími domácími hrozbami. Jakkoliv úžasné coby paranoidní artefakty své doby počiny jako *The Spirit of Dark and Lonely Water* (1973), Jeffa Granta, *Apaches* (1977) od Johna Mackenzieho a Krishova *The Finishing Line* (1977) nepochybně jsou, rozhodně je nelze doporučit jako ideální startovní bod pro nováčky, jelikož vyžadují jistou zběhlost ve specifické „okultuře“ folk hororu a esoteriky 70. let, aby člověk plně dokázal docenit jejich znepokojivou domáckost. Jádrem jejich podivnosti je surrealismus, s nímž vnímáme normalizaci a popularitu „pulpovějších“ myšlenek v banálních kulisách všední Británie 70. let.

Článek Adama Scovella *Where to begin with folk horror* vyšel na stránkách British Film Institute 10. června 2016.